

Kraj makedonske 'tajvanske avanture'

Author: [IWPR Balkans](#)

Makedonija nastoji da se približi Kini posto su propali napori da se realizuje investicija sa Taiwanom.

Nova makedonska vladajuća koalicija nastoji da se približi Kini posle dramatičnog odlaska s vlasti početkom ovog meseca, jednog od visokih funkcionera vlade koji se duže vremena zalagao za uspostavljanje bliskih veza s Taiwanom.

Vasil Tupurkovski, vođa Demokratske alternative, DA, napravio je kobnu grešku napustivši vladu makedonskog premijera Ljupca Georgievskog i vladajuću koaliciju sa VMRO-DPMNE.

Ovaj kontroverzni lider levicarske makedonske partije pogresno je procenio da će ovim postupkom srušiti vladu Georgievskog i da će sa Socijaldemokratskim savezom i nekim drugim opozicionim partijama formirati novu vladu.

Desilo se obrnuto. Premijer Ljupco Geogrievski odmah je razresio dužnosti pet ministara iz njegove partije i smenio sve njegove direktore javnih preduzeća i vladinih institucija, među kojima i njega, kao direktora Agencije za obnovu i razvoj. Parlament je 7. decembra odobrio sastav nove vlade u kojoj se nalaze ministri novog koalicionog partnera Liberalne stranke, koja s nestrpljenjem očekuje ponovno uspostavljanje veza sa Kinom i izmenu makedonske politike prema Taiwanu.

Tajvanska avantura je počela u Skoplju uoči parlamentarnih izbora 1998. godine. U specijalno publikovanom programu, koji je distribuiran u velikom tirazu, Tupurkovski je obećao da će dobiti od tada nepoznatog stranog partnera milijardu dolara čim pobedi na izborima, i da će tim parama zaposliti oko 20.000 ljudi i tako obnoviti posrnulu makedonsku ekonomiju.

Ukoliko se stavke tog programa ne ostvare za dve godine, on je obećao da će svi funkcioneri Demokratske alternative podneti neopozive ostavke.

U to vreme neki su politički lideri tvrdili da je Tupurkovski naprosto lažov, a drugi ironično predlagali da mu se i bez izbora poveri vlast, ako takvo čudo može da donese u zemlju.

Partija Geogrievskog, VMRO-DPMNE, nije previše hvalila projekt "od milijardu dolara", ali se od njega nije distancirala. Zajedno su sa Demokratskom alternativom izašli na izbore kao koalicioni partneri koji su najvaljivali makedonski ekonomski preporod i ekonomsko čudo.

Prema opstem uverenju u Skoplju, obećana milijarda dolara donela je izbornu pobjedu Vasilu Tupurkovskom i Ljupcu Georgievskom na parlamentarnim izborima 1998. godine. Nastala je neprirodna koalicija desničarske partije VMRO-DPMNE i levicarske DA.

Od samog početka koalicija je funkcionisala više nego klimavo, ne toliko zbog programskih razlika koliko zbog ekonomskih interesa. Sporovi su vođeni oko toga ko će kontrolisati privatizaciju kojih preduzeća, tačnije zauzeti interesne sfere.

Misterija milijarde razjasnjena je posle izbora 1998. godine, posredništvom Rojtersa iz Taipeija gde se nalazio Vasil Tupurkovski kao direktor vladine Agencije za obnovu i razvoj. Prema toj vesti Tajvan će dati

Makedoniji nepovratno milijardu dolara za obnovu i razvoj, a za uzvrat Skoplje ce priznati Tajvan i s njim uspostaviti diplomatske odnose.

Taiwan je revnosno odbacivao da je posredi bilo kakva finansijska korist.

Makedonija je priznala Taiwan, 27. januara 1999. godine, uprkos protestima tadašnjeg predsednika republike Kira Gligorova. Njegov naslednik, Boris Trajkovski odbijao je da primi akreditivna pisma buduceg tajvanskog ambasadora u Skoplju.

Pored Vatikana, Makedonija je jedina evropska drzava koja je priznala Taiwan, sto je izazvalo ogorcenost Kine, koja Taiwan smatra svojom teritorijom. Nakon priznavanja Taiwana Bejing je zahladio diplomatske odnose s Makedonijom, a u Savetu bezbednosti zbog protivljenja Kine nije proizen mandat mirovnim snagama Ujedinjenih nacija.

Gligorov je zatražio mirovne snage da bi se otklonila neposredna opasnost za njegovu zemlju, posebno sa severa od Slobodana Milosevica koji je trazio vise strateski vaznih delova makedonske teritorije i odbijao da prizna administrativnu srpsko-makedonsku granicu za drzavnu.

Tupurkovski je ostao pri stavu da je Makedonija mala siromasna zemlja kojoj se pruzila istorijska sansa da izadje iz ekonomskog kolapsa, sto nikoga nece ugroziti, a najmanje daleku Kinu.

On je pocео, uveren da stizu tajvanske pare, svecano da otvara buduce bescarinske zone u koje ce se preseliti tajvanski kapital, medju kojima je najveca Bunardzik kod Skoplja. Svecano je udarao temelje farmama, medju kojima je bilo najvise zivinarskih, kao i raznim manjim industrijskim preduzecima u raznim delovima zemlje.

U toku predsednicke kampanje 1999. godine, Tupurkovski je rekao da ce strani kapital biti ulozen u gradnju petrohemijskog kompleksa i jos jedne rafinerije.

Medjutim, dve godine nakon njegovih obećanja od "milijarde" nije bilo ni traga.

Tupurkovski je u Skoplje doneo, kako je javno priznao pred TV kamerama, neposredno posle zvanicnog priznavanja Taiwana, 36 miliona dolara i najavio da ce dolare potrositi za objekte zdravstva i sporta.

To se, medjutim, nije dogodilo pa je Tupurkovski bio izlozen zestokim kritikama u kojima je ucestvovala vecina opozicionih prvaka. Dr Djordje Marjanovic, lider Demokratske lige najavio je i krivicnu prijavu protiv Tupurkovskog, ali do toga nije doslo.

Tupurkovski je u medjuvremenu optuzio VMRO-DPMNE da namerno blokira tajvanski projekat.

Visoke tajvanske licnosti koje su dolazile u Skoplje nisu negirale da bi s Dalekog istoka moglo da stigne u Makedoniju vise od milijarde dolara, ali privatnog kapitala. Jedini uslov je da privatni kapital nadje u Makedoniji interes, sto se nije dogodilo.

Posto "tajvanska avantura" nije urodila plodom, pozicije Tupurkovskog u koalicioni su slabile kao i izgledi ovog projekta. U periodima poljuljanih odnosa premijer Ljupco Georgievski je potsecao svog koalicionog

partnera da od tajvanskog projekta Makedonija nije videla ekonomsku korist.

Na kraju je Tupurkovski bio posve marginalizovan u privatizaciji i drugim aktivnostima vlade Georgievskog. Vlada je neposredno pre raspada koalicije obacila njegov predlog da se vise od 300 miliona dolara budzetskog viska slije u fond njegove Agencije za obnovu i razvoj.

Vlada se opredelila da dolare upotrebi za saniranje socijalnih tenzija, koje su u Makedoniji narasle zbog toga sto je oko 230 hiljada od ukupno 2 miliona stanovnika ostalo bez posla.

Tupurkovski je pokusao da sam srusi vladu i da sa novom parlamentarnom vecinom i novom vladom finalizira priznavanje Taiwana. On i dalje misli da tajvanski projekt nije bio izborna prevara.

Odlaskom Tupurkovskog iz vlade ocekuje se da ce ambasador Taiwana da spakuje kofere.

Predsednik Trajkovski je izjavio da ce Skoplje s Taipeiom ubuduce razvijati samo trgovinske odnose. Novi potpredsednik vlade Zoran Krstevski Taiwan je nazvao "kineskom teritorijom".

Veruje se da Makedonija nije bezbedna zbog opstih prilika u regionu, a posebno zbog krize na jugu Srbije i na Kosovu.

Pored toga, tu su i sporovi sa njenim susedima, sa Srbijom oko granice, sa Bugarskom oko jezika i Grckom oko imena.

Nova makedonska vlada veruje da je zemlji potrebno da moze da racuna u Savetu bezbednosti na kineski glas, sto je mnogo korisnije od neodredjenih i neispunjenih obećanja investicija iz Taiwana.

Dragan Nikolic je redovni dopisnik IWPR.

Focus: Balkans: Regional Reporting & Sustainable Training

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/kraj-makedonske-tajvanske-avanture>